

STAVOVI UČENIKA OŠTEĆENOG SLUHA O RASPROSTRANJENOSTI NASILJA

*„Krivi smo za mnoge propuste i pogreške,
ali naš je najveći zločin zlostavljanje djece,
negiranje temelja života.
Mnoge stvari mogu čekati, ali djeca ne mogu.
Njima ne možemo odgovoriti „sutra“, oni traže
„danas“ – Gabriela Mistral*

SAŽETAK: Vršnjačko nasilje ili buling predstavlja perzistentno, nepoželjno ponašanje kojim se drugim osobama namjerno nanosi šteta. Nema mnogo informacija o rasprostranjenosti vršnjačkog nasilja među učenicima oštećenog sluha.

Posljednjih godina sve više se prepoznaje se potreba sistematskog proučavanja nasilja u školama i njegovih različitih manifestacija. Cilj ovog rada je ispitati rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha, vrste nasilja kao i utvrđivanje evidentnih posljedica nasilja među učenicima. Dobiveni podaci potvrđuju prisutnost bullinga u školama. Učenici oštećenog sluha su fizički zlostavljani, ismijavani ili im se prijetilo. Bulling je učestalija kod dječaka oštećenog sluha u odnosu na djevojčice. Za dječake je karakteristično fizičko, a za djevojčice verbalno nasilno ponašanje. Iz odgovora ispitanika uočljivo je da mnogi ne govore o doživljenom nasilju.

KLJUČNE RIJEČI: nasilje, škola, učenici oštećenog sluha.

Uvod

Tema vršnjačkog nasilja u školskom okruženju ili bulling predstavlja specifičan oblik agresivnog ponašanja djece i omladine. Nasilje među djecom, popularno nazvano bullying, prepoznato kao kompleksan problem koji zahvaća 7 % do 35 % djece i adolescenata u Evropi, SAD, Australiji i Japanu. Nasilje u školama, ispoljava se u raznim oblicima i intenzitetima.

Nasilje je svjesna okrutnost usmjerena prema drugima s ciljem sticanja moći, i to; nanošenjem psihičke odnosno fizičke boli. Nasilništvo među učenicima se definira kao opetovana ili trajna izloženost djeteta negativnim postupcima jednog učenika ili više njih (Olweus, 1998).

Nasilje možemo podijeliti na: fizičko, verbalno, emocionalno, seksualno, ekonomsko i kulturalno. Fizičko nasilje je najuočljiviji oblik a podrazumjeva: udaranje, guranje, čupanje, štipanje. Verbalno nasilje podrazumjeva omalovažavanje, ismijavanje, širenje glasina. Najčešće prati fizičko nasilje. Emocionalno nasilje podrazumjeva namjerno isključivanje žrtve nasilja iz zajedničkih aktivnosti razreda ili dječije grupe. Seksualno nasilje podrazumjeva neželjeni fizički kontakt i uvredljive komentare. Kulturno nasilje uključuje vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj i rasnoj osnovi. Ekonomsko nasilje uključuje iznuđivanje i krađu novca.

Uzroci nasilja među djecom su mnogobrojni. Iskustvo rata i poratna situacija, potom slabljenje odgojne uloge obitelji, narušavanje pozitivnog autoriteta roditelja, nastavnika, samo su neki od faktora koji utiču na pojavu nasilja među učenicima. Nedvojbeno je da su rat, poratne i tranzicijske napetosti uticale na porast nasilja u društvu, posebno među mladima. Iako je u posljednjih dvadesetak godina publikovan veoma veliki broj naučnih i stručnih radova čija je osnovna tema vršnjačko nasilje, samo se neznatan broj autora bavi ometenom djecom kao mogućim žrtvama ili počiniocima nasilja. Obično se smatra da su ometena djeca izložena većem riziku od vršnjačkog nasilja u poređenju sa djecom iz opšte populacije (Whitney, Smith, Thompson, 1994).

Nikakvo nasilje nad djecom ne može se opravdati, a svako nasilje nad djecom može se spriječiti.

1. Istraživanje

1.1. Problem i cilj istraživanja

Vršnjačko nasilje u kome učestvuju učenici oštećenog sluha, kao počinioci nasilnih radnji ili kao žrtve nasilništva, rijetko je ispitivano. Roz Dikson (Dixon, 2006) navodi neobjavljene rezultate istraživanja sprovedenog na Univerzitetu u Šefildu tokom koga su odrasle gluhe osobe govorile o osobnim iskustvima tokom obrazovanja. Kao najčešći oblici nasilja navode se: nazivanje gluhe djece pogrđnim imenima, udaranje, socijalno odbacivanje. Nasilje među učenicima sve je prisutniji u našoj zemlji. Svijest društva o problemu nasilja među učenicima na niskom je nivou. Iako je posljednjih godina obilježeno znanjima o pojavnim oblicima, uzrocima nasilja u školama za djecu s posebnim potrebama, smatramo da je istraživanje ovog problema nije adekvatno istraženo. Istraživanje ovog problema je nužno i neophodno, kako bi se preduprijedila ekspanzija nasilja među učenicima. Ovim istraživanjem uz pomoć dostupnih informacija i dobijenih rezultata istraživanja dobit ćemo realnu sliku o rasprostranjenosti, uzrocima i posljedicama nasilja među učenicima oštećenog sluha.

Cilj ovog rada je da ukaže na rasprostranjenost i osnovne karakteristike vršnjačkog nasilja među učenicima oštećenog sluha u Centru za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju slušanja i govora u Tuzli.

1.2. Zadaci istraživanja

Za realizaciju glavnog cilja definisani su sljedeći zadaci istraživanja:

1. utvrditi rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha;
2. utvrditi najčešće vrste nasilja među učenicima s obzirom na spol, dob, socio-ekonomski status, porodične prilike i demografske karakteristike;
3. utvrditi uzroke nasilja u

1.3. Hipoteze istraživanja

- H₁ Pretpostavlja se da je nasilje među učenicima oštećenog sluha više rasprostranjeno nego što pokazuju stvarni podaci;
- H₂ Pretpostavlja se da je u najvećem broju slučajeva najviše zastupljeno kombinovano nasilje (fizičko i psihičko);
- H₃ Pretpostavlja se da su najčešći oblici nasilja među učenicima oštećenog sluha psihičko nasilje;
- H₄ Pretpostavlja se da škola kao odgojno-obrazovna ustanova ima veliku ulogu na prevenciji nasilja

2. Metode rada

2.1. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja sačinjavali su učenici oštećenog sluha od 4-8. razreda (17 učenika) iz Centra za obrazovanje i vaspitanje i rehabilitaciju slušanja i govora i 12 učenika oštećenog sluha koji su integrirani u srednje škole sa području Tuzlanske županije. Ukupno 29 ispitanika.

2.2. Mjerni instrument

U radu je korišten upitnik sastavljen od 12 pitanja konstruisan za potrebe ovog istraživanja.

2.3. Metode obrade podataka

Obrada podataka izvršena je analizom frekvencija i postotaka, te su neki podaci predstavljeni i grafički.

3. Rezultati istraživanja i diskusija

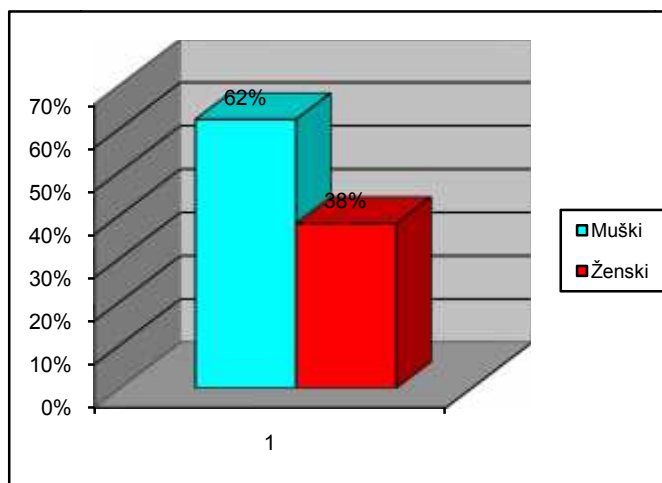
Nasilje u školi kompleksan je problem u cijelom svijetu i negativno utiče na školsku klimu i pravo učenika na sticanje znanja, ali i cjelokupan djetetov razvoj. To je oblik zlostavljanja, ali i antisocijalnog ponašanja koji pogađa sve socioekonomske, geografske i rasne dijelove društva. Nasilništvo među vršnjacima nesumljivo je veoma stara pojava. Činjenica je da neki učenici bivaju svakodnevno i sistematski uznemiravana i napadana od strane svojih vršnjaka opisana je u mnogim stručnim i naučnim djelima. Škola je mjesto u kojem djeca provode najviše vremena pored obitelji i koja uz obrazovnu funkciju, ima i odgojnu, ali i funkciju prenošenja društveno poželjnih oblika ponašanja.

Vajner i Miler (Weiner, Miller, 2006) smatraju da treba pažljivo proučiti karakteristike vršnjačkog nasilja u različitim tipovima škola za djecu oštećenog sluha. Ovi autori smatraju da su gluha djeca u podjednakoj mjeri izložena vršnjačkom nasilju u specijalnim i u redovnim

školama. U procesu odgoja i obrazovanja učenika oštećenog sluha bilo pri Centrima za obrazovanje i vaspitanje djece oštećenog sluha ili pri redovnim školama, veoma je značajno na vrijeme otkriti prve znakove nasilničkog ponašanja među učenicima oštećenog sluha i preventivno djelovati. Ovim istraživanjem pokušali smo doći do saznanja o rasprostranjenosti nasilničkog ponašanja među učenicima oštećenog sluha.

Tablica 1. Struktura uzorka u odnosu na spol

Spol ispitanika	f	%
Muški	18	62
Ženski	11	38
Ukupno	29	100

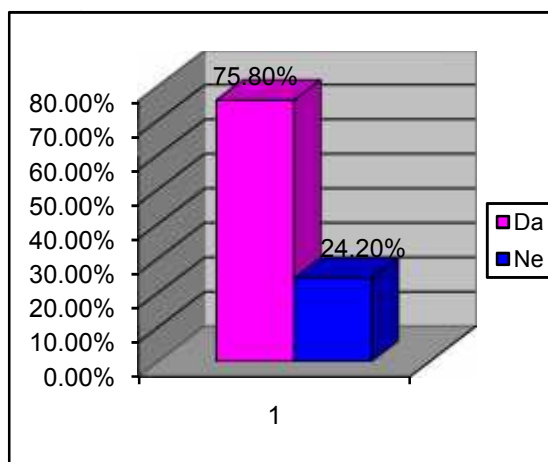
Ovo istraživanje zasniva se na podacima dobivenim anketnim ispitivanjem, konstruisanim za potrebe ovog rada, među učenicima oštećenog sluha koji pohađaju Centar za obrazovanje, vaspitanje i rehabilitaciju slušanja i govora, kao i među učenicima oštećenog sluha koji pohađaju redovne srednje škole od I-IV razreda. Uzorak našeg istraživanja činilo je 29 učenika oštećenog sluha oba spola (tablica 1., grafikon 1). Najveći broj činili su ispitanici muškog spola – 18 ili 62 %.

3.1. Procjena rasprostranjenosti nasilja među učenicima oštećenog sluha

U posljednje vrijeme u medijima aktuelna je tema nasilja među učenicima. Priređuju se razne emisije, predavanja a brojke koje su dobijene raznim anketama su zastrašujuće. Takođe, prema medijskim izvješćima visoka je stopa nasilja. Kako stoji na Unicef-ovim web stranicama: „Na osnovu dosad poznatog može se s velikom vjerovatnoćom zaključiti da je oko 100.000 djece u Hrvatskoj izloženo malteretiranju od strane drugih učenika u školi.“ Vođeni ovom činjenicom interesovala nas je rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha, jer nema mnogo informacija o vršnjačkom nasilju među ovim učenicima. Na postavljeno pitanje: „Da li si ikada bio izložen nasilju?“, ispitanici su dali slijedeće odgovore: (tabela 2, grafikon 2).

Tablela 2.
Da li si bio izložen nasilju?

Odgovori Ispitanika	f	%
Da	22	75,8
Ne	7	24,2

Grafikon 2. Rasprostranjenost nasilja među učenicima oštećenog sluha

Rezultati istraživanja (tabela 2. grafikon 2) pokazuju visok stupanj rasprostranjenosti nasilja među učenicima osnovnih škola. Od ukupno 29 ispitanika, 22 njih ili 75,8 % bili su žrtve nasilja.

3.2. Analiza nasilja među učenicima s obzirom na spol

Gotovo nijedno obilježje socio-patoloških pojava ne pokazuje toliko važne karakteristike kao što je to slučaj sa spolom. Stoga u istraživanju pokušali smo utvrditi da li je nasilje među učenicima učestalije među ispitanicima muškog ili ženskog spola.

Tablela 3. Procjena nasilja među učenicima s obzirom na spol
Da li si bio/la izložen nasilju?

Spol Ispitanika	f	%
Muški	19	86,4
Ženski	3	13,6
Ukupno	22	100

Analizirajući pokazatelje u tabeli 3. možemo uočiti da je najveći broj ispitanika muškog spola bio izložen nasilnom ponašanju svojih vršnjaka čak njih 19 ili 86,4 % u odnosu na ispitanike ženskog spola.

3.3. Oblici vršnjačkog nasilja

Iako se posljedice nasilja među učenicima mogu razlikovati prema karakteru i težini nasilja, kratkoročne i dugoročne posljedice su veoma često ozbiljne i štetne. Nasilje može dovesti do fizičke i psihičke patnje žrtava nasilja. Zbog toga u našem radu analizirali smo vrste nasilja među učenicima oštećenog sluha.

Tabela 4.

Oblici vršnjačkog nasilja	f	%
Nazivali su me pogrđnim imenima, vrijeđali, pokazivali neprimjerene geste	11	50
Ismijavali su me	2	9,1
Pričali su laži o meni, pokušavajući da odvrate ostale učenike od mene	3	13,6
Namjerno su isključili me iz kruga svojih prijatelja	-	-
Oduzimali su mi novac i druge stvari, uništavali su moje stvari	-	-
Udarali su me, gurali, gađali	6	27,3
Ukupno	22	100

Rezultati prikazani u tabeli 4. pokazuju da najčešći oblici vršnjačkog nasilja: 11 ili 50 % nazivanje pogrđnim imenima, pokazivanje neprimjerenim gestom, pričanje laži kod 3 ispitanika ili 13,6 % a najmanji broj ispitanika izjasnio se za kategoriju odgovora ismijavali su me 2 ili 9,1 %. Takođe, evidentano je iz rezultata istraživanja da je kod 6 ispitanika ili 27,3 % pristutno fizičko nasilje.

3.4. Pokazatelji nasilništva među učenicima s obzirom na mjesto nasilništva

Da bismo dobili kompletniji uvid u problematiku nasilja među učenicima oštećenog sluha, analizirali smo najčešća mjesta izvršenja nasilništva (tabela 5)

Tabela 5. Najčešća mjesta nasilništva među učenicima

Mjesta nasilništva	f	%
Učionica kada nema nastavnika	15	68,2
Hodnici	-	-
Školsko dvorište	4	18,2
Put od kuće do škole	3	13,6
Ukupno	22	100

Evidentno je iz tabele br. 5 da je najveći broj ispitanika kao mjesto nasilništva naveo učionicu kada nema nastavnika i to njih 15 ili 68,2 %. Takođe, 4 ispitanika ili 18,2 % navode da je to školsko dvorište i put od kuće do škole 3 ispitanika ili 13,6 %.

3.5. Analiza učestalosti nasilja među učenicima oštećenog sluha

Posebno značajan oblik vršnjačkog nasilja u školi je ono koje se sastoji u ponovljenom nasilju među učenicima. Kao mjera nasilja u jednoj sredini može se uzeti učestalost nasilnih postupaka. Vođeni ovom činjenicom u našem istraživanju htjeli smo ispitati učestalost nasilnih radnji među učenicima oštećenog sluha (tabela 6).

Tabela 6. Učestalost nasilja među učenicima

Odgovori ispitanika	f	%
Nisam bio/la izložen/a nasilju	7	24,2
Jednom	8	27,5
2-5 puta	12	41,4
Još uvijek sam izložen/a nasilju	2	6,9
Ukupno	29	100

Analizirajući distribuciju učestalosti nasilja u istraživanju (tabela.6) možemo vidjeti da je 12 ispitanika ili 41,4 % bilo izloženo nasilju 2-5 puta. Zabrinjavajući je podatak da 2 ispitanika oštećenog sluha ili 6,9 % još uvijek izloženi nasilništvu od strane svojih vršnjaka.

Tabela 7. Ko je nad tobom izvršio nasilje?

Odgovori ispitanika	f	%
Dječak	19	86,3
Djevojčica	3	13,7
Ukupno	22	100

Najveći broj ispitanika 19 ili 86,3 % se izjasnilo da je dječak u najvećem broju slučajeva bio počinitelj nasilja među učenicima.

3.6. Prevencija nasilja među učenicima

Veoma važan aspekt prevencije nasilja među učenicima je povjeravanje nastavnicima ili roditeljima o doživljenom nasilju.

Tabela 8. Kome ste se povjerali o doživljenom nasilju?

Odgovori ispitanika	f	%
Nastavniku	11	50
Roditelju	7	31,9
Drugu iz škole	-	-
Bratu, sestri	1	4,5
Nikome	3	13,6
Ukupno	22	100

Iz tabele 8. uočljivo je da najveći broj ispitanika 11 ili 50 % povjerilo se o doživljenom nasilju nastavnicima. Takođe, evidentno je da 7 ispitanika ili 31,9 % povjerilo roditeljima. Možemo uočiti da 3 ispitanika oštećenog sluha nikome se nije povjerio o doživljenom nasilju.

Tabela 9. Smatrate li da nastavnici preventivno djeluju na pojavu nasilja među učenicima?

Odgovori ispitanika	f	%
Da	27	93,1
Ne	2	6,9
Ukupno	29	100

Vidljivo je da najveći broj ispitanika 27 ili 93,1 % smatra da nastavnici čine dovoljno na prevenciji nasilja među učenicima.

Tabela 10. Šta učenici oštećenog sluha predlažu da bi se spriječilo nasilje u školama?

Odgovori ispitanika	f	%
Osiguranje stručne pomoći unutar škole	2	6,9
Kontakt telefoni	2	6,9
Radionice, predavanja	15	51,7
Dodatnu edukaciju nastavnika za rad s nasilnim učenicima	10	34,5
Ukupno	29	100

Kad analiziramo stavove ispitanika o prevenciji nasilja među učenicima oštećenog sluha, najveći broj ispitanika smatra da bi dodatna edukacija nastavnika imala bi veliki značaj na prevenciji nasilja među učenicima, kao i organizovanje radionica i predavanja.

4. Zaključna razmatranja

Rezultati našeg istraživanja govore da je od ukupnog broja ispitanika 22 ili 75,8, % bilo izloženo nasilju od strane svojih vršnjaka. Najveći broj ispitanika muškog spola bio je izložen nasilnom ponašanju svojih vršnjaka čak njih 19 ili 86,4 % u odnosu na ispitanike ženskog spola. Najčešći oblici vršnjačkog nasilja među učenicima oštećenog sluha su: 11 ili 50 % nazivanje pogrđnim imenima, pokazivanje neprimjerenim gestom, pričanje laži kod 3 ispitanika ili 13,6 % a najmanji broj ispitanika izjasnio se za kategoriju odgovora ismijavali su me 2 ili 9,1 %. Evidentno je da najveći broj ispitanika kao mjesto nasilništva naveo učionicu kada nema nastavnika, njih 15 ili 68,2 %. Očigledno je da najveći broj ispitanika 19 ili 86,3 % se izjasnilo da je dječak u najvećem broju slučajeva bio počinitelj nasilja među učenicima. Većina učenika oštećenog sluha (11 ili 50 %) povjerovalo se nastavnicima o doživljenom nasilju. Analizirajući stavove ispitanika o prevenciji nasilja među učenicima oštećenog sluha, najveći broj ispitanika smatra da dodatna edukacija nastavnika imala bi veliki značaj na prevenciji nasilja među učenicima, kao i organizovanje radionica i predavanja.

LITERATURA

- Ajduković, M. (2001). „Uticaj zlostavljanja i zanemarivanja djece“, *Dijete i društvo*. Zagreb.
- Buljan-Flander, G., Kocijan-Hercigonja, D. (2003). *Zlostavljanje i zanemarivanje djece*. Zagreb.
- Dobrenić, T., Poldrugač, V. (1974). *Neki društveno-moralni stavovi omladine s poremećajima u ponašanju*. Zagreb: Fakultet za defektologiju, Sveučilišta u Zagrebu.
- Franc, R., Ivičić, I. (2007). *Kriminal i nasilje kao društveni problem – percepcija javnosti*. Osijek.
- Krizmanić, M., Kolesarić, V., Petz, B. (1991). *Uvod u psihologiju*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Nikolić, S. (1982). *Psijhijatrija dječije i adolescentne dobi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Smirnof, V. (1970). *Psihoanaliza deteta*. Beograd: Kultura.
- Treiber, R., Hamon, E. (1998). *Djeca i mi*, Landkristag, Boden, Wurttemberg.

Amra Imsiragic, M.Sc.
Almira Kurtic

ATTITUDES HEARING IMPAIRED STUDENTS THE PREVALENCE OF VIOLENCE

Summary

Peer violence or bullying is a persistent, unwelcome behavior that others might be harmed The intended. There is not much information on the prevalence of bullying among students with hearing impairments.

In recent years, increasingly recognize the need for systematic study of school violence and its various manifestacija. Cilj this study was to examine the prevalence of violence among students with hearing impairment, the types of violence as well as determining the obvious consequences of violence among students. The obtained data confirm the presence of bullying in school. Students with hearing impairment are physically abused, ridiculed or their prijeto. Bulling is more common in boys impaired than girls. For boys the characteristic physical and for girls verbally abusive. From of answers is evident that many do not talk about their experiences of violence.

Key words: violence, school, students with hearing impairments.